

OSLO TINGRETT

DOM OG KJENNELSE

Saksnr.: 20-176591TVI-OTIR/05

Dommer: Tingrettsdommer Ingebjørg Tønnessen

Saken gjelder: Gyldigheten av karanteneplikt ved overnatting på egen eiendom i Sverige som fastsatt i covid-19-forskriftens § 4 bokstav a, jf. § 6a bokstav b.

Einar Rudaa
Bjarte Helgesen
Hege Furuseth
Jan-Åke Örjan Westergren
Kurt Patrik Knutsson
Halvor Stormoen

Advokat Lars Marius Holm
Advokat Lars Marius Holm
Advokat Lars Marius Holm
Advokat Lars Marius Holm
Advokat Lars Marius Holm
Advokat Lars Marius Holm

mot

Staten v/ helse- og omsorgsdepartementet

Advokat Ida Thue
Advokat Marius Stub

Innholdsfortegnelse

Sakens bakgrunn:	3
Hytteeierne har i hovedtrekk argumentert slik:	9
Staten har i hovedtrekk argumentert slik:	12
Rettens vurdering:	14
<i>Oppsummering av rettens konklusjoner</i>	14
<i>Kan retten behandle saken?</i>	15
<i>Gjør karantenebestemmelsene inngrep i grunnleggende rettigheter?</i>	16
<i>Bevegelsesfriheten</i>	17
<i>Retten til respekt for privatliv og familieliv</i>	18
<i>Andre menneskerettigheter</i>	21
<i>EØS-avtalens fire friheter</i>	21
<i>Er inngrepene nødvendige og forholdsmessige?</i>	22
<i>Konsekvensen av at retten ikke vet hvilke avveininger regjeringen har gjort</i>	25
<i>Hvilke vurderinger må gjøres før nye forskriftsbestemmelser eventuelt vedtas?</i>	27
<i>Begjæringen om midlertid forføyning</i>	28
<i>Hvilke regler gjelder framover?</i>	29
<i>Sakskostnader</i>	29
<i>Slutning</i>	Feil! Bokmerke er ikke definert.

DOM OG KJENNELSE:

Saken gjelder gyldigheten av covid-19-forskriftens bestemmelser om unntak fra innreisekarantene for personer med fritidseiendom i Sverige og Finland. Saksøkerne bestrider gyldigheten av vilkårene om at hytteeierne ikke kan overnatte på eiendommen og at reisen må gjelde strengt nødvendig vedlikehold.

Sakens bakgrunn:

Som følge av koronapandemien satte regjeringen i mars 2020 i verk mange og omfattende tiltak for å begrense utbredelsen av sykdommen i Norge. Covid-19-forskriften ble vedtatt ved kongelig resolusjon den 27. mars 2020 med hjemmel i smittevernloven. Forskriften samlet og supplerte flere bestemmelser som hadde vært i kraft siden 13. mars samme år.

Covid-19-forskriften inneholdt den gang – og inneholder fortsatt – bestemmelser om isolasjon ved smitte og karantene ved nærkontakt med smittede (smittekarantene) samt bestemmelser om karantene ved innreise fra land med stor smitte (innreisekarantene). I tillegg inneholder forskriften bestemmelser som blant annet gjelder adgangen til å stenge ned skoler og til å legge ned forbud mot arrangementer mv. I forskriften er det også slått fast at brudd på blant annet karantene-reglene kan straffes med bøter og fengsel i inntil 6 måneder. Covid-19-forskriften har blitt endret en rekke ganger siden den ble vedtatt, men hovedregelen om at man plikter å oppholde seg i innreisekarantene dersom man kommer fra et land med høyt smittetrykk, har ikke vært endret siden 13. mars 2020.

Forskriften §§ 6a – 6j stiller opp en rekke unntak fra reglene om innreisekarantene. Bestemmelsene gir blant annet karantenefritak for personer med samfunnskritiske funksjoner, personer som skal gjennomføre samvær med barn, personer som bare har reist gjennom et land med høy smitte, arbeidsinnvandrere som gjennomfører et testregime på arbeidsplassen de skal til, yrkessjåfører m.v.

Unntaket som er relevant for vår sak, framgår av § 6a, bokstav b):

Følgende personer er unntatt innreisekarantene [...]:

b) de som ankommer Norge etter å ha utført strengt nødvendig vedlikehold og tilsyn for å avverge store materielle skader på fast eiendom, båt, campingvogn og lignende i områder i Sverige eller Finland med karanteneplikt etter vedlegg A, uten å bruke offentlig transport, uten å overnatte der og uten å ha nærkontakt med andre enn dem de bor sammen med.

Det er enighet om at reglene om innreisekarantene i stor grad er tillitsbaserte. Staten har ingen kontroll med om de personene som påberoper seg unntak etter bestemmelsen, faktisk oppfyller vilkårene. Dette er situasjonen også etter at regjeringen innførte et system med registrering av innreisende til landet, fordi det ikke føres noen registrering av utreisene. Statens kontroll med personer som skal være i karantene i Norge er også relativt begrenset.

Regjeringen besluttet tidlig en strategi for håndtering av koronapandemien som gikk ut på å slå ned viruset, ikke bare bekjempe spredningen av det. Et sentralt premiss for denne strategien var Holden-utvalgets rapport fra 7. april 2020, som blant annet ga en vurdering av smitteverneeffekten av ulike tiltak. Smitteverneeffekten av innreisekarantene ble av Holden-utvalget anslått som «høy» [tabell 6-6]. Smitteverneeffekten av et nasjonalt hytteforbud ble på den annen side anslått som «liten, kanskje null eller negativ» [tabell 6-7].

Det nasjonale hytteforbudet ble innført av regjeringen som en konsekvens av at mange i Norge dro til sine fritidseiendommer da pandemien for alvor brøt ut. Også dette forbudet var hjemlet i smittevernloven. Forbudet var begrunnet i en bekymring for om helsevesenet i hyttekommunene kunne tåle belastningen ved eventuelle lokale smitteutbrudd. Forbudet ble opphevet kort tid etter påske 2020.

Utover våren 2020 økte misnøyen med regelverket blant personer med hytte i Sverige og Finland. I Sverige er over 12 000 fritidseiendommer registrert med norsk eier. Reglene om innreisekarantene innebar at det for mange ikke var aktuelt å dra på hytta med mindre de kunne få karantenefritak. Hytteeierne opplevde vilkårene om at man bare kunne utøve strengt nødvendig vedlikehold og ikke overnatte på hytta som for strenge.

Underskriftskampanjen *Nordmenn som eier hytte i Sverige og/eller Finland kan overnatte der uten å sitte 14 dager i karantene* ble signert av 5649 personer og oversendt regjeringen og FHI den 7. mai 2020. I oppropet står det:

Vi foreslår følgende unntak:

Nordmenn som eier hytte i Sverige og/eller Finland, kan oppholde seg og overnatte på sine hytter, uten å ilegges 14 dager i karantene, under følgende forutsetninger:

- *Du må kunne kjøre direkte til hytta uten stopp, ikke oppsøke bensinstasjoner, butikker, kjøpesenter eller være i nærkontakt med andre enn personer i egen husstand under oppholdet*
- *Ovenfor grensekontrollen må du fremlegge gyldig pass for alle i husstanden, samt bevis at en eller flere i husstanden eier hytta dere har besøkt i Sverige og/eller Finland.*

I begynnelsen av juni 2020 mottok Helse- og omsorgsdepartementet rapporter fra Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet som var svar på departementets oppdrag nummer 81 om å gjøre en oppdatert vurdering av å åpne for at karanteneplikten erstattes av selvmonitorering og testing ved symptomer (oppdrag 81).

Folkehelseinstituttet vurderte at

en fjerning av all karantene fra alle nordiske land vil introdusere en klar økning i risiko for smitte til og videre spredning innad i Norge grunnet smittesituasjonen i Sverige i dag. [rapporten side 13]

Etter instituttets syn ville det likevel være liten risiko forbundet med å gi fritak for karantene for nordmenn med fast eiendom i Sverige [rapporten side 14]:

En kontrollert, lav reiseaktivitet inn til Norge vil redusere den totale belastningen og spredningsrisiko. Det er en del nordmenn som har eiendom og slekt i de nordiske land, spesielt i Sverige. Reisende som har eget bosted vil ha færre kontakter da de vil oppholde seg på ett og samme sted under hele reisen. Opphold på egen eiendom gjør også at man kan unngå å oppsøke restauranter og andre steder hvor det kan være mange mennesker samlet. Åpning av innreise uten innreisekarantene av denne gruppen vil gjelde et begrenset volum av personer, som også er et viktig element i vurderingen av risiko. Dette alternativet er til dels allerede implementert ved at covid-19-forskriften fritar helsepersonell og andre personer som er strengt nødvendige for å kunne opprettholde forsvarlig drift av kritiske "samfunnsfunksjoner eller ivareta befolkningens grunnleggende behov" fra innreisekarantene fra blant annet Sverige.

Fra et smittevern faglig perspektiv vil en slik modell medføre en viss men liten økning i smitterisiko, da den bare åpner for et begrenset antall reisende til Norge. Forutsetningen er at de reisende i all hovedsak oppholder seg i på egen eiendom, ikke overnatter andre steder og unngår å oppsøke samlinger med mange personer. Man kan bare ta med seg nær slekt (barn, barnebarn, foreldre, besteforeldre), og ikke invitere med andre utover dette. Ved retur til Norge må man i 10 dager etter hjemkomst unngå å oppsøke store forsamlinger med mennesker, og ved symptomer på covid-infeksjon skal man straks isolere seg og kontakte helsetjenesten for testing. Nordmenn som reiser til Sverige må sette seg inn i svenske regler om å holde avstand, m.m. Hvis man får symptomer på luftveisinfeksjon skal man kontakte helsetjenesten i Sverige for testing.

Nordmenn som returnerer til Norge etter opphold i Norden er kjent med norske forhold og norsk regelverk, og vet i stor grad hvordan de skal forholde seg ved symptomer på covid-19. Dette reduserer også risikoen for spredning i Norge. Dokumentasjon av eiendom i utlandet kan eventuelt kreves ved utskrift av kontrakt eller skatteseddel. Dokumentasjon av nærmeste familie kan muligens dokumenteres i Norden gjennom utskrift fra folkeregister (mor/far, søsken), men hvordan dette eventuelt kan gjennomføres i praksis har vi ikke vurdert.

Helsedirektoratet vurderte i sitt svar til departementet ikke hytteeierne særskilt, men direktoratet anbefalte generelt at man ikke åpnet for reiser til og fra Sverige.

I midten av juni besluttet regjeringen å gjøre unntak for karanteneplikten for flere land og regioner i Norden. Unntaket ble gjort generelt, slik at det omfattet alle reisende til og fra disse områdene. For flere regioner i Sverige med høyt smittetrykk ble karanteneplikten videreført. Det ble ikke gjort noen unntak for personer som hadde hytter i disse områdene. I et intervju med Aftenposten 17. juni 2020 uttalte helseminister Bent Høie:

- Når vi nå har åpnet for alle reisende i regioner i de nordiske landene, innebærer jo det høyere risiko enn om vi bare hadde åpnet for dem med eiendom eller familie. Men det siste ville medført en betydelig mindre mulighet for folk å reise i Norden. Vi hadde som mål å åpne mer enn det, sier helseminister Bent Høie til Aftenposten.

Da valget først var tatt, var det ikke aktuelt å åpne for hyttefolket i tillegg.

- Vi vurderte alt vi fikk av innspill. Å åpne for folk i fritidseiendommer i områder med forhøyet smitte på toppen av reiser, ville innebåret ytterligere økning i risiko. Det valgte vi ikke, sier Høie.

I etterkant av sommerferien 2020 avga Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet en samordnet rapport til departementet (oppdrag 141) hvor også karanteneplikten ved reise til fritidseiendommer i Norden er berørt (punkt 6.8):

Opphold på egen eiendom dersom reisen kan gjennomføres med eget transportmiddel og den reisende ikke har oppsøkt butikker, kjøpesentre eller lignende eller har hatt nærkontakt med andre personer enn sine husstandsmedlemmer.

Det bør tydeliggjøres at bestemmelsen gjelder fast eiendom og andre eiendeler (som f.eks båt eller campingvogn) som det kan knyttes eiendomsrett til. Begrunnelsen for et dette er at situasjonen med covid-19 nå ser ut til å vare, og at vi mener det gjør seg gjeldende et behov for å kunne utføre nødvendig tilsyn med eiendommer og eiendeler. Når det stilles krav om ikke å oppsøke butikker, kjøpesentre eller lignende, så mener vi smitterisikoen er så lav at det vil være smittevernfarelig forsvarlig å åpne for dette.

Samtidig er det viktig å understreke at formålet med reisen ikke primært skal være fritidsreise.

Fagmyndighetene anbefalte i rapporten ikke noen videreføring av vilkåret om overnatting. Det går likevel ikke eksplisitt fram av rapporten at fagmyndighetene anbefalte å fjerne dette vilkåret.

Hytteieernes situasjon var også tema på et møte mellom representanter fra Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet i slutten av september 2020. Departementsråd Bjørn-Inge Larsen gjenga diskusjonen på følgende måte i en intern e-post 25. september:

Til nå har Hdirs råd til HOD vært at det ikke bør være ytterligere unntak for hytteiere i røde soner i Sverige.

Dette ble imidlertid problematisert i et møte mellom FHI, Hdir og HOD i dag. Gitt at smittenivået i Norge nå er omtrent like høyt som i Sverige, svekkes de faglige argumentene for at det skal være karantene ved reise over grensen fra Sverige til Norge.

Ved siden av dette, peker også Bjørn G på at det er et inngrepstiltak å hindre hytteiere å bruke egne hytter. Han antyder dermed at det kan være grunnlag for å se annerledes på spørsmålet uavhengig av om karanteneregelen videreføres for reisende fra Sverige generelt.

Jeg mener at begge problemstillingene som reises av Bjørn G er legitime.

Den 1. oktober 2020 ga Helse- og omsorgsdepartementet fagorganene et nytt oppdrag (oppdrag 185) om å vurdere innretningen av unntaket for innreisekarantene for hytteieerne. Folkehelseinstituttet avga sin rapport den 23. oktober. I rapporten skriver instituttet:

Fra et smittevern­faglig perspektiv, er risikoen forbundet med reise til røde land først og fremst knyttet til kontakten man har med andre mennesker i landet og opphold/aktiviteter i områder der man er i direkte eller indirekte kontakt med lokalbefolkning. Risikoen for å eksponeres for smitte er minimal dersom man reiser i egen bil til fritidseiendommen og ikke har kontakt med andre.

Derom man ellers følger vilkårene i §6a bokstav b vil man ikke være mer smitteutsatt dersom man overnattet på egen eiendom. Jo lenger oppholdet er, er imidlertid sannsynligheten for å måtte være i kontakt med lokalbefolkningen økende, eksempelvis i forbindelse med innkjøp og nødvendige tjenester, eventuelt rekreasjonsaktiviteter. En tidsbegrensning av unntaket kan derfor vurderes og eventuelt gradvis utvides. Med dagens bestemmelse er tidsbegrensningen dagsbesøk, og en utvidelse kan for eksempel være til 72 timer. Det påpekes igjen at varigheten ikke har betydning for risikoen gitt at man ikke har nærkontakt med andre, slik at det vil være etterlevelsen av vilkårene som har betydning for risikoen for økt importsmitte.

Dersom vilkår ikke følges, må man regnes som smitteutsatt på lik linje med annen reise til røde områder, med plikt til 10 døgns innreisekarantene.

Konklusjon: dersom vilkår om å ikke ha nærkontakt med andre og ikke ta offentlig transport er oppfylt, er unntak fra innreisekarantene etter opphold på fritidseiendom i Norden smittevernmessig forsvarlig.

Helsedirektoratet avga sin rapport 26. oktober 2020. I punkt 3.5 Oppsummering om innretningen av dagens unntak skriver direktoratet:

Det anses smittevern­faglig forsvarlig at kravet til overnatting tas ut og erstattes med en tidsbegrensning på 72 timers opphold så lenge det fortsatt stilles vilkår til reisemåte og atferd under oppholdet. Disse begrensningene tilsier at det fortsatt kan gis fritak for innreisekarantene både i arbeidstiden og på fritiden.

En endring til 72 timer vil også muliggjøre tilsvarende reiser til andre nordiske land, så lenge kravene til reisemåte og atferd opprettholdes. Vi mener unntaket med de vilkår som foreslås gjør det smittevern­faglig forsvarlig å utvide bestemmelsen til å gjelde de øvrige landene i Norden.

Fire dager senere, den 30. oktober 2020, ba Helse- og omsorgsdepartementet fagorganene om å gjøre en fornyet vurdering av det foreslåtte unntaket, sett i lys av at smitten økte både i Norge og Europa (oppdrag 209). Folkehelseinstituttet avga en kort rapport den 2. november 2020. I rapporten står det:

FHI mener fortsatt at det ikke er smitterisiko knyttet til tidsbegrenset opphold på fritidseiendom i Norden, så lenge man ikke tar offentlig transport eller har nærkontakt med andre enn de man bor sammen med. Samtidig kan manglende etterlevelse av krav knyttet til opphold øke risikoen for importsmitte til Norge. Det har de siste ukene vært en stor økning i antall tilfeller i de fleste land i Europa, men også i Norge. En lemping av tiltak på dette området er trolig på nåværende tidspunkt lite gunstig. Det forberedes innstramminger, inkludert mulighet for ytterligere tiltak for å redusere unødvendige reiser til områder med økt smittespredning.

Konklusjon: FHI vurderer at det ikke er gunstig å lempe på kravene om innreisekarantene for personer med fritidseiendom i Norden på nåværende tidspunkt.

Helsedirektoratet sluttet seg til Folkehelseinstituttets vurderinger i sitt svar den 3. november.

Utover høsten og vinteren 2020 økte smitten i Norge og verden. Det ble også avdekket nye og smittsomme virusvarianter i flere andre land. Som en konsekvens av dette vedtok regjeringen og flere av landets kommuner nye, strenge tiltak for å begrense smitten. Flere av tiltakene handlet om å begrense importsmitte. Det ble blant annet besluttet registrering og obligatorisk testing av alle innreisende på grensen, og fra og med 28. januar 2021 ble den norske grensen stengt for utenlandske borgere. Tilsvarende tiltak ble gjennomført i mange andre land. Sverige stengte grensen mot Norge den 25. januar, i første omgang fram til og med 14. februar 2021.

Et utbrudd av smitte med en ny virusvariant i Nordre Follo kommune førte til at regjeringen i januar 2021 iverksatte tiltak for å begrense smitten mellom regioner internt i Norge. Det ble innført strenge tiltak i flere østlandskommuner i en ring rundt Nordre Follo. I utgangspunktet anbefalte regjeringen at personer i denne ringen ikke dro på hytta, men denne anbefalingen ble senere endret. Bakgrunnen for at anbefalingen ble endret framgår av en nyhetssak fra Helse- og omsorgsdepartementet fra 28. januar 2021:

Fraråder ikke lenger reiser til hytta utenfor egen kommune

Sist helg rådet regjeringen innbyggerne i de 25 kommunene med strenge tiltak fra å reise på hytta. Nå fjernes dette rådet for samtlige kommuner bortsett fra Nordre Follo.

– Vi råder ikke lenger innbyggerne i disse kommunene fra å dra på hytta, men vi gir dem noen viktige råd med på veien, sier helse- og omsorgsminister Bent Høie.

Disse rådene er:

- *Reis bare sammen med dem fra din egen husstand, og ikke ta imot besøk.*
- *Gjør alle innkjøp i egen kommune før du drar.*
- *Ikke oppsøk butikker, serveringssteder eller møteplasser med mange mennesker i hyttekommunen din.*
- *Hold god avstand til dem du møter i skiløyper, skitrekk og når du går på tur.*
- *Sjekk hvilke råd og regler som gjelder i hyttekommunen din, og følg dem.*

For innbyggerne i Nordre Follo gjelder fortsatt rådet om å ikke dra til fritidsbolig utenfor egen kommune. Rådet om å unngå unødvendige reiser i Norge gjelder fortsatt for alle, men dette omfatter ikke å reise sammen med egen husstand til fritidsbolig.

– Vi frarådet reiser til hytta for å være på den sikre siden da situasjonen var uoversiktlig. I dag sier Helsedirektoratet og FHI at situasjonen er mer oversiktlig, og råder oss til å endre denne anbefalingen. Det er godt for mange å kunne reise på hytta i en krevende tid der vi holder oss mye hjemme. For noen av dem som bor på folkerike steder vil det også føles trygt å være på hytta. Mange barn og unge ble nok

skuffet når også hytteturen ble avlyst. Å komme seg ut i frisk luft er bra for både den fysiske og den psykiske helsen, spesielt i tiden vi opplever nå, sier helse- og omsorgsminister Bent Høie.

En del av personene bak oppropet *Nordmenn som eier hytte i Sverige og/eller Finland kan overnatte der uten å sitte 14 dager i karantene* fortsatte sommeren og høsten 2020 sine forsøk på å få myket opp vilkårene for fritak for innreisekarantene. Gruppen skrev flere brev og ba også om innsyn i regjeringens beslutningsgrunnlag. Etter hvert ble gruppen også representert ved advokat. Retten går ikke nærmere inn på denne korrespondansen idet retten oppfatter at staten ikke bestrider hytteeiernes beskrivelse av at de ikke ble inøtekommet i sine ønsker om dialog.

Stevning i saken ble inngitt til Oslo tingrett 4. desember 2020. Saken var opprinnelig anlagt som et gruppesøksmål på vegne av en gruppe på rundt tusen hytteeiere. Einar Rudaa var oppført som grupperepresentant. Etter oppfordring fra retten ble søksmålet kort tid før jul omgjort til et ordinært søksmål fra de seks hytteeierne som nå er angitt som saksøkere i saken. Staten mente at saken skulle avvises fra domstolene, og retten besluttet at dette spørsmålet skulle avgjøres som del av hovedforhandlingen.

Hovedforhandling ble gjennomført i Oslo tingrett 27. og 28. januar 2021. Retten mottok forklaring fra fem av saksøkerne og fra til sammen fire personer ansatt i Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. På grunn av smittesituasjonen ble alle forklaringene, med unntak av én, avgitt via videooverføring.

Hytteeierne har i hovedtrekk argumentert slik:

Statens krav om at søksmålet skal avvises på grunn av manglende rettslig interesse er unusikalsk og kan åpenbart ikke føre fram. All den tid staten mener at de omstridte karantenebestemmelsene fortsatt gjelder, må det være klart at saksøkerne også har aktuell interesse i å få prøvd gyldigheten av disse bestemmelsene for domstolene. Sveriges innreiseforbud mot Norge er foreløpig tidsbegrenset til 14. februar. Det er helt urimelig å henvise saksøkerne til å skulle ta ut nytt søksmål for retten når dette forbudet eventuelt oppheves.

Det er dagens regler hytteeierne ønsker å få prøvd gyldigheten av. Hytteeierne har ingen interesse i å få fastslått om forskriftens bestemmelser var gyldige da de første gang ble vedtatt i mars 2020. Selv om det i rettspraksis er lagt til grunn at enkeltvedtak skal vurderes ut fra vedtakstidspunktet, kan ikke det samme gjelde for forskrifter. Forskrifter skal vurderes fortløpende av forvaltningen.

Hytteeierne tar pandemien på høyeste alvor og er innstilt på å delta i dugnaden på linje med alle andre. Hytteeierne retter seg etter dagens vilkår for karantenefritak selv om de opplever vilkårene som svært urimelige og uforholdsmessige. De vil også rette seg etter alle andre regler som måtte gjelde ved innreisen. Hytteeierne er heller ikke uenige i at innreisekarantene er et av de viktigste tiltakene staten har til rådighet for å begrense smittespredningen. Det hytteeierne savner, er en viss form for differensiering i

vurderingene. Å nekte hytteeierne å sove på eiendommene sine bidrar ikke til å redusere smitten.

Vilkåret om at hytteeierne ikke skal overnatte på eiendommen innebærer i praksis at de ikke får dratt dit. For alle hytteeierne i denne saken er det ikke noe alternativ å gå i karantene. Statens argument om at overnatting vil kunne bidra til manglende etterlevelse av de øvrige vilkårene for karantenefritak er ikke underbygget. Hytteeierne forholder seg i dag til disse vilkårene, og det er vanskelig å forstå hvorfor staten tror at de skulle slutte å forholde seg til de øvrige vilkårene dersom de får medhold i at de kan overnatte og dra dit med andre formål enn strengt nødvendig vedlikehold.

Alle de seks hytteeierne i denne saken oppholder seg i langt mer folketette områder når de er hjemme i Norge enn hva de ville gjort hvis de fikk være på hytta i Sverige. Når folkehelsemyndighetene bestemmer hvilke områder som har høy smitte i utlandet, ser de ikke hen til befolkningstetthet. Det betyr at hytter som ligger folketomme områder i Sverige kan bli klassifisert som smittefarlige fordi smitten er høy i en svensk by langt unna. Myndighetene har ved fastsettelsen av disse reglene heller ikke sett hen til hvilken alternativ smitte hytteeierne utsettes for dersom de holder seg hjemme. I de tre siste månedene før årsskiftet ble det registrert til sammen 35 994 nye smittetilfeller i Norge. Litt over to tredjedeler av disse er registrert med kjent smittested. Til sammen 22 983 personer hadde blitt smittet i Norge mens 1 970 hadde blitt smittet i utlandet. Bare 120 av disse hadde blitt smittet i Sverige.

Dagens regler om innreisekarantene er i strid med saksøkernes grunnleggende bevegelsesfrihet, deres rett til respekt for hjem og familieliv og deres eiendomsrett. Tiltakene innebærer også en usaklig forskjellbehandling av personer med hytte i Norge og personer med hytte i Sverige. Dette er rettigheter som er vernet av Grunnloven og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon. I tillegg er tiltakene i strid med EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse av personer, varer, kapital og tjenester. Etter hytteeierens syn er det mest naturlig å rubrisere innreisekarantenen som en restriksjon på bevegelsen av tjenester og kapital. Staten kan ikke få medhold i at retten må velge seg én frihet – fri bevegelse av personer – og at dette valget innebærer at retten skal være forhindret fra å prøve forholdet til andre friheter dersom retten kommer til at reglene ikke kommer til anvendelse.

Hytteeierne mener at de omstridte vilkårene i denne saken ikke har noen klar medisinskfaglig begrunnelse. Fagmyndighetene har tvert imot vært opptatt av gevinstene ved at folk drar på hytta under pandemien. Dette ble senest synliggjort ved utbruddet i Nordre Follo nylig, hvor fagmyndighetenes holdning var at folk burde få dra på hytta – så sant de unngikk nærkontakt – mens regjeringens holdning var at de ikke burde få gjøre det. På samme måte har fagmyndighetenes holdning vært at folk med hytter i Sverige og Finland bør kunne få dra på hytta – så sant de unngår nærkontakt – mens regjeringens holdning har vært en annen. Fagmyndighetens siste vurdering om at det «trolig ikke er gunstig» å lempe på dagens vilkår må leses i lys av bestillingen som kom fra

departementet. På dette tidspunktet hadde hytteeierne varslet søksmål og media hadde skrevet om at helseministeren ikke hadde rettet seg etter anbefalingene fra fagmyndighetene. Hytteeierne tolker den siste bestillingen fra departementet og svaret fagmyndighetene som et forsøk på dempe oppmerksomheten rundt denne uenigheten og å ikke sende et uriktig signal ut i befolkningen. Etter den siste rapporten har ikke fagmyndighetene blitt bedt av departementet om å gjøre noen flere vurderinger av hytteeiernes sak.

Når staten gjør inngrep i grunnleggende rettigheter må inngrepet være nødvendig og forholdsmessig. De samme kravene til nødvendighet og forholdsmessighet følger også av smittevernloven § 1-5 hvor det framgår at alle tiltak som fastsettes etter loven «skal være basert på en klar medisinskfaglig begrunnelse, være nødvendig av hensyn til smittevernet og fremstå tjenlig etter en helhetsvurdering». I vurderingen av forholdsmessighet må retten se hen til at hytteeierne ikke har hatt mulighet til å påvirke utformingen av tiltakene. Dersom staten hadde åpnet for dialog, kunne tiltakene blitt innrettet på en måte som oppleves som mindre inngripende for hytteeierne. Retten må i forholdsmessighetsvurderingen også se hen til den lange tiden som har gått. Flertallet av hytteeierne har hatt karanteneplikt helt siden pandemien brøt ut.

Staten overvurderer de negative konsekvensene av en dom i hytteeiernes favør. Det er ikke mange grupper som er i samme situasjon som hytteeierne. Statens bekymring for at det skal komme søksmål fra folk med feriehus i Spania eller fra folk som pleier å gå på ski over grensen er overdrevet. Det vil uansett ikke være noe vanskelig for staten å begrunne hvorfor det ikke kan etableres særregler for denne type grupper.

Det er viktig at domstolene utøver en ordentlig kontroll med forvaltningen, også under pandemien. En dom i hytteeiernes favør vil trolig bidra positivt til oppslutningen rundt smitteverntiltakene fordi folk kan føle seg trygge på at de tiltakene som gjelder faktisk er lovlige.

Dagens regler innebærer at hytteeierne ikke får brukt hyttene sine. De får ofte heller ikke utført vedlikehold. Dersom reglene ikke endres umiddelbart, vil hytteeierne bli utsatt for fortsatte inngrep i sine grunnleggende rettigheter. Kravet til sikringsgrunn i tvisteloven § 34 første ledd a) og b) er oppfylt, og hytteeierne krever midlertidig forføyning for at de omstridte vilkårene for karantenefritak anses ugyldige med umiddelbar virkning.

Hytteeierne har lagt ned slik påstand:

I hovedsaken:

1. Covid-19-forskriften av 27.03.2020 § 4 bokstav a jf. § 6a bokstav b er ugyldig for så vidt den pålegger karanteneplikt ved overnatting på privat eiendom i Sverige og så langt unntaket fra karanteneplikten er begrenset til at formålet med

reisen er «strengt nødvendig vedlikehold og tilsyn for å avverge store materielle skader».

2. Saksøkerne tilkjennes sakens kostnader.

I forføyningssaken:

1. Fram til det foreligger rettskraftig avgjørelse av hovedkravet, kan Covid-19-forskriften av 27.03.2020 § 4 bokstav a jf. § 6a bokstav b for så vidt den pålegger karanteneplikt ved overnatting på privat eiendom i Sverige og så langt unntaket fra karanteneplikten er begrenset til at formålet med reisen er «strengt nødvendig vedlikehold og tilsyn for å avverge store materielle skader», ikke gjøres gjeldende overfor saksøkerne.
2. Saksøkerne tilkjennes sakens kostnader.

Staten har i hovedtrekk argumentert slik:

Saken må avvises fra domstolene. Sveriges innreiseforbud mot reisende fra Norge kan komme til å vare lenge. Forbudet innebærer at hytteeierne uansett ikke kan reise til eiendommene sine i Sverige. Siden de ikke kan reise til hytta, har de heller ikke noen aktuell interesse i å få prøvd gyldigheten av hvilke karantenebestemmelser som eventuelt måtte gjelde når de reiser tilbake fra hytta.

Ved prøvingen av forskriftens gyldighet er det vedtakstidspunktet som må legges til grunn. At vedtakstidspunktet er avgjørende, følger av langvarig rettspraksis for så vidt gjelder domstolenes prøving av enkeltvedtak. Forskrifter er også vedtak. Hensynet til arbeidsfordelingen mellom domstolen og forvaltningen tilsier at vedtakstidspunktet også må legges til grunn ved prøvingen av forskrifter. Bestemmelsene om innreisekarantene ble vedtatt allerede 13. mars 2020. Hytteeierne har imidlertid ikke rettslig interesse i å få prøvd om forskriften var gyldig i mars 2020, og dette må derfor også ha som konsekvens at saken avvises. Dersom hytteeierne skulle fått prøvd lovligheten av de omstridte forskriftsbestemmelsene etter en nåtidsvurdering, måtte de krevd fastsettelsesdom for at forskriften ikke kan gjøres gjeldende overfor dem. Noe slikt krav har imidlertid ikke blitt framsatt før fristen for avsluttet saksforberedelse løp ut.

Dersom gyldighetssøksmålet fremmes til realitetsbehandling, er det bare situasjonen til de seks saksøkerne som skal vurderes. Det er bare disse seks som er parter i saken, og en eventuell avgjørelse om at forskriften er delvis ugyldig vil bare ha rettskraftsvirkning for dem. Selv om en rettskraftig dom i statens disfavør reelt sett vil ha stor betydning for hvilke regler som skal gjelde for øvrige hytteeiere vil dommen formelt sett ikke ha betydning for disse.

Dersom retten skulle mene at det er dagens situasjon som skal legges til grunn ved prøvingen, så foreligger det også i dag en prekær smittesituasjon på grunn av økt smittenivå og funn av nye virusvarianter. Hytteeierne bruker mye tid på å diskutere

situasjonen høsten 2020. Uansett hvilket prøvingstidspunkt som legges til grunn, må det være klart at retten ikke skal ta stilling til om de omstridte bestemmelsene var gyldige høsten 2020. Helt siden oktober 2020 har anbefalingen fra fagmyndighetene vært at en oppmykning av vilkårene for karantenefritak ikke er gunstig. Dette er den gjeldende faglige anbefalingen. Dersom fagmyndighetene hadde ment noen annet i dag, må man anta at de ville ha gitt uttrykk for det.

Staten er ikke enig i at covid-19-forskriften gjør inngrep i saksøkernes grunnleggende rettigheter. Hytta kan ikke anses som et «hjem» etter menneskerettighetene, og staten nekter uansett ikke hytteeierne å dra til eiendommene sine. Det at hytteeierne pålegges karantene når de kommer tilbake, er en konsekvens av at de selv har valgt å reise ut.

Staten er heller ikke enig i at innreisekarantene utgjør noen restriksjon på EØS-avtalens regler om fri bevegelse av personer, varer, tjenester og kapital. Ved vurderingen av om det foreligger en restriksjon må man ta utgangspunkt i reglene om fri bevegelse for personer. Retten til opphold i fri bevegelsesdirektivet artikkel 6 kan imidlertid ikke påberopes mot hjemstaten. Hytteeierne, som stort sett er norske statsborgere, kan derfor ikke påberope seg EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse av personer. De øvrige frihetene kan ikke anvendes ved siden av reglene om fri bevegelse av personer.

Selv om retten skulle mene at det foreligger et inngrep etter menneskerettighetene eller en restriksjon etter EØS-avtalen, er dette uansett noe som kan rettferdiggjøres. Norge er i en nasjonal krisesituasjon og regjeringen må gjøre det som trengs for å slå ned pandemien. Innreisekarantene er et av de viktigste virkemidlene man har for å bekjempe smitten. Sett i lys av de store negative konsekvensene som pandemien fører med seg, må det være helt klart at innreisekarantene er et nødvendig og forholdsmessig tiltak.

Konsekvensene av alternative tiltak må tas i betraktning når man skal vurdere hvilke tiltak som skal settes inn og hvor lenge de skal vare. Mange tiltak har store samfunnsøkonomiske konsekvenser. Slike tiltak bør unngås og kan i hvert fall ikke opprettholdes i lang tid. At hytteeierne ilegges innreisekarantene, har ikke store samfunnsøkonomiske konsekvenser. Dermed må det også kunne være forsvarlig å opprettholde dette tiltaket lengre.

Det er på det rene at tiltakene under pandemien medfører ulemper og økonomisk tap for mange. Enkelt personer vil alltid kunne hevde at tiltak som retter seg akkurat mot dem, er overflødige, og at andre bør bære belastningen. Regjeringen må imidlertid foreta en samlet vurdering av hvilke tiltak som skal settes inn, basert på den gjeldende smittesituasjonen. Domstolene bør være svært tilbakeholdne med å overprøve regjeringens vurdering av om det enkelte tiltak er nødvendig og forholdsmessig fordi domstolene verken kjenner eller har ansvar for helheten i tiltakene.

En dom i hytteeierens favør vil kunne få en dominoeffekt. Det er mange andre som også kunne ønske seg karantenefritak, og som sikkert har gode begrunnelser for hvorfor akkurat de burde få det. Folk med fritidsbolig i Spania eller Danmark kan hevde at de også bør få

unntak, folk som går skitur inn over svenskegrensen kan hevde at de også bør få unntak fordi de uansett ikke møter noen mennesker på veien. Dersom én gruppe vinner fram i retten kan det bli vanskelig å begrunne hvorfor den neste gruppen ikke skal vinne fram. En slik tendens vil ikke være bra for den generelle oppslutningen rundt smitteverntiltakene.

Hytteeierne kan ikke gis medhold i sitt krav om midlertidig forføyning. Kravene til sikringsgrunn i tvisteloven § 34-1 er ikke oppfylt.

Staten har lagt ned slik påstand:

I hovedsaken:

3. Prinsipalt: Saken avvises.
4. Subsidiært: Staten v/Helse- og omsorgsdepartementet frifinnes.
5. I begge tilfeller: Staten v/Helse og omsorgsdepartementet tilkjennes sakskostnader.

I forføyningssaken:

3. Begjæringen om midlertidig forføyning forkastes.
4. Staten v/Helse- og omsorgsdepartementet tilkjennes sakskostnader.

Rettens vurdering:

Oppsummering av rettens konklusjoner

Retten har kommet til at hytteeierne gis medhold i sitt hovedkrav om at deler av vilkårene for karantenefritak i covid-19-forskriften § 6a bokstav b er ugyldige.

Retten anerkjenner at det er helsemyndighetene og regjeringen som best kan vurdere behovet for, og innretningen på, ulike smitteverntiltak. Domstolenes oppgave er å kontrollere at enkeltpersoners grunnleggende rettigheter er hensyntatt i disse vurderingene. Retten mener at reglene om innreisekarantene gjør inngrep i hytteeiernes grunnleggende bevegelsesfrihet og deres rett til respekt for hjem og familieliv. Det er ikke mulig for retten å kontrollere om regjeringen har tatt tilstrekkelig hensyn til dette i sine vurderinger, fordi vurderingene enten ikke er skrevet ned eller er inntatt i dokumenter som offentligheten ikke har tilgang til. Retten har derfor – under sterk tvil – kommet til at de omstridte vilkårene må kjennes ugyldige.

Selv om de omstridte vilkårene for karantenefritak etter rettens syn er ugyldige, innebærer ikke dette at retten tildeler hytteeierne noe ubetinget eller varig fritak fra karantene. Dette er et spørsmål som må vurderes av forvaltningen, og som må sees i sammenheng med øvrige tiltak og utviklingen i smittesituasjonen. På denne bakgrunn har hytteeierne ikke fått medhold i sitt krav om midlertidig forføyning for at de omstridte vilkårene for karanteneplikt skal kjennes ugyldige straks.

På side 29 gis det en oversikt over hva rettens avgjørelse innebærer for spørsmålet om hvilke regler som gjelder framover.

Kan retten behandle saken?

Staten har krevd at saken avvises fra domstolene under henvisning til tvisteloven § 1-3. Sveriges forbud mot innreise fra Norge innebærer etter statens syn at Norges regler om karantene ved innreise fra Sverige har mistet mye av sin aktualitet. Innreiseforbudet gjelder i første omgang til 14. februar 2021, men staten har vist til at dette fort kan bli forlenget.

Statens argumentasjon kan etter rettens syn ikke føre fram. Så lenge norske myndigheter har en aktuell interesse av å opprettholde bestemmelsene om innreisekarantene fra Sverige, mener retten at saksøkerne også en aktuell interesse av å få prøvd gyldigheten av disse bestemmelsene for domstolene.

Staten har også krevd at saken avvises fordi domstolskontrollen skal ta utgangspunkt i situasjonen på vedtakstidspunktet. Etter statens syn har ikke hytteeierne rettslig interesse i å få prøvd om forskriften var gyldig da den ble vedtatt i mars 2020.

Heller ikke dette avvisningsgrunnlaget kan etter rettens syn føre fram. Retten er ikke enig i at det er vedtakstidspunktet som er avgjørende når retten skal prøve gyldigheten av en forskrift. Begrunnelsen for at vedtakstidspunktet legges til grunn ved prøvingen av enkeltvedtak er at forvaltningen ikke fører noen løpende kontroll med den videre utviklingen i alle saker hvor den har truffet enkeltvedtak. Ved en rettslig overprøving må forvaltningen derfor gis mulighet til å vurdere betydningen av nye forhold før domstolene gjør det. Høyesterett uttaler det slik i Rt 2012 side 1985 (Lengeværende barn), avsnitt 95:

Hensynet til en betryggende saksbehandling tilsier derfor at forvaltningen først behandler nytt faktum, og at domstolenes kontroll er etterfølgende. Dette innebærer at det nye forholdet blir behandlet på samme måte som for parter som ikke har angrepet forvaltningsvedtaket rettslig.

Dette hensynet gjør seg ikke gjeldende ved overprøving av forskrifter. I motsetning til hva som er situasjonen ved enkeltvedtak har forvaltningen en fortløpende plikt til å vurdere behovet for, og lovligheten av, en forskrift også etter at den er vedtatt. Under pandemien har regjeringen vært spesielt tydelig på at det gjøres en fortløpende vurdering av behovet for alle de tiltakene som er iverksatt. Det at forskriftens gyldighet vurderes ut fra dagens situasjon innebærer derfor ikke noe brudd med arbeidsfordelingen mellom forvaltningen og domstolene, fordi forvaltningen forutsettes å ha vurdert forskriften opp mot dagens situasjon allerede. Retten legger derfor til grunn at gyldighetsspørsmålet må bero på en nåtidsvurdering, men at historikken – her som ellers – vil kunne bidra til kaste lys over denne vurderingen.

Det er etter dette klart at hytteeierne har aktuell rettslig interesse i søksmålet, jf. tvisteloven § 1-3.

Ved vurderingen av saken legger retten til grunn at en dom i hytteeiernes favør vil ha rettskraftvirkning for alle personer som omfattes av de aktuelle bestemmelsene i covid-19-forskriften § 6a bokstav b. Staten har argumentert for at en eventuell dom på ugyldighet formelt sett bare vil kunne påberopes av de seks hytteeierne som har gått til sak, og staten har i den forbindelse vist til rettspraksis rundt offentligrettslige trepartsforhold. Etter rettens syn er det ikke riktig å anse forskriften som noe trepartsforhold selv om forskriften retter seg mot svært mange personer. Det karakteristiske for offentligrettslige trepartsforhold er at de handler om vedtak som har ulike virkninger for forskjellige personer. Et typisk eksempel er der hvor forvaltningen tildeler et begrenset gode til én part, på bekostning av en annen. De omstridte vilkårene i covid-19-forskriften har imidlertid ikke ulikt innhold for ulike personer. Vilkårene for karantenefritak gir ikke rettigheter til noen. Det er dermed heller ingen personer som kan ha rettslig interesse i å kreve dom for at de omtvistede forskriftsbestemmelsene er gyldige. Så lenge staten formelt er part i saken, vil staten også formelt være bundet av en rettskraftig dom som slår fast at vilkårene er ugyldige. Etter rettens syn kan staten da heller ikke påberope seg at disse vilkårene likevel gjelder for personer som ikke har vært del av saken.

Gjør karantenebestemmelsene inngrep i grunnleggende rettigheter?

Hytteeierne mener karantenebestemmelsene i covid-19-forskriften strider mot bestemmelser i både Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjonen og EØS-avtalen. Felles for alle bestemmelsene som er påberopt i denne saken er at de gir anvisning på en to-trinns vurdering. I første trinn må retten vurdere om tiltaket overhodet berører de aktuelle rettighetene. Dette trinnet kalles ofte inngrepsvurderingen. Dersom retten kommer til at et tiltak gjør inngrep i en av de påberopte rettighetene, må retten som et andre trinn ta stilling til om inngrepet like fullt kan rettferdiggjøres fordi det er begrunnet i viktige samfunnsinteresser og framstår som nødvendig og forholdsmessig. Dette andre trinnet kalles ofte krenkelsesvurderingen.

Retten starter med inngrepsvurderingen. Retten legger til grunn at den har full prøvingskompetanse ved vurderingen av om et statlig tiltak gjør inngrep i enkeltindividers grunnleggende rettigheter. Dette betyr at statens vurdering om at karantenebestemmelsene ikke utgjør noe inngrep ikke skal tillegges selvstendig vekt i rettens vurdering.

Ved vurderingen av om det foreligger inngrep er begrunnelsen for inngrepet i utgangspunktet ikke interessant. Problemstillingen er her om staten generelt står fritt til å bestemme ved lov at borgerne skal underlegges innreisekarantene selv om det ikke foreligger noen pandemi. Dette fortoner seg som en kunstig problemstilling i Norge i dag, fordi det er vanskelig å forestille seg at staten skulle ha noe ønske om å utøve denne type kontroll over befolkningen dersom ikke smittevern hensyn tilsa det. I andre land og under andre betingelser er det likevel ikke utenkelig at staten skulle kunne ønske å iverksette likeartede tiltak, for eksempel ut fra en sikkerhetspolitisk eller proteksjonistisk begrunnelse. Spørsmålet er om borgernes grunnleggende rettigheter i så fall ville være til hinder for det.

Covid-19-forskriften § 5 angir kravene til personer som skal være i innreisekarantene. I fjerde ledd står det:

Personer i innreisekarantene kan bare oppholde seg utenfor oppholdsstedet hvis de kan unngå nærkontakt med andre enn dem de bor sammen med. De som er i karantene, kan ikke være på en arbeidsplass der også andre oppholder seg, på skole eller i barnehage. Det er ikke tillatt å bruke offentlig transport.

«Oppholdsstedet» for den gruppen av hytteeiere som vår sak handler om, vil være deres bosted i Norge. Innreisekarantene innebærer med andre ord at hytteeierne stort sett må holde seg hjemme når de kommer tilbake fra hytta. De kan ikke dra på jobb og deres barn kan ikke gå på skole eller i barnehage. Det går videre fram av forskriften § 4 at denne karantenen varer i 10 døgn.

Retten går så over til å vurdere om denne innreisekarantenen gjør inngrep i hytteeierens grunnleggende rettigheter.

Bevegelsesfriheten

Både Grunnloven og menneskerettighetene verner enkeltmenneskers bevegelsesfrihet. Bevegelsesfrihet ble først grunnlovfestet ved revisjonen i 2014, og tanken var da at Grunnloven skulle gi samme vern som FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 12 og artikkel 2 i tilleggsprotokoll 4 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK P4-2). Siden vernet er ment å være det samme, vil retten i det følgende forholde seg til Grunnlovens bestemmelse. I Grunnloven § 106 står det:

Enhver som oppholder seg lovlig i riket, kan fritt bevege seg innenfor rikets grenser og velge sitt bosted der.

Ingen kan nektes å forlate riket med mindre det er nødvendig av hensyn til en effektiv rettsforfølgelse eller for avtjening av verneplikt. Norske statsborgere kan ikke nektes adgang til riket.

Stortingets menneskerettighetsutvalg, som utredet forslagene som ligger til grunn for de senere grunnlovsforslagene, skriver følgende om bevegelsesfrihet i punkt 34.2.4 (Utvalgets vurdering)

For norske statsborgere er bevegelsesfrihet trolig så selvsagt at de fleste ikke tenker på at de har slik frihet. Frihetens selvsagte karakter viser imidlertid hvilken sentral verdi den har i det norske samfunn. Det er samtidig en verdi som ofte tilsidesettes i totalitære samfunn. Fra den nyere tid er Berlinmuren et eksempel på inngrep i bevegelsesfriheten. Det samme var apartheidregimets restriksjoner på hvor mennesker kunne oppholde seg. Men også mindre alvorlige forhold kan utgjøre inngrep i bevegelsesfriheten, som for eksempel uforholdsmessig og langdryg byråkratisk behandling av passøknader.

Bevegelsesfrihetens sentrale betydning for dagens frie norske samfunn taler for at bevegelsesfriheten grunnlovsfestes. Utvalget finner på denne bakgrunn at det bør inntas en bestemmelse om bevegelsesfrihet i Grunnloven.

Retten har ikke funnet eksempler på at bevegelsesfriheten til norske statsborgere som befinner seg i Norge har vært problematisert i rettspraksis, med unntak av noen saker hvor personer har blitt ilagt forbud mot å oppsøke bestemte områder etter straffeprosessloven § 222 a. I disse sakene har det ikke vært noen uenighet om at besøksforbudet utgjør et inngrep i bevegelsesfriheten (inngrepsvurderingen). Problemstillingen i disse sakene har vært om inngrepet likevel kan rettferdiggjøres og om det har tilstrekkelig lovhjemmel (krenkelsesvurderingen).

Selv om det foreligger lite rettspraksis om inngrepsvurderingen etter Grunnloven § 106, er retten ikke i tvil om at karanteneplikten etter covid-19-forskriften legger så store begrensninger på enkeltpersoners rett til å bevege seg at den utgjør et direkte inngrep i Grunnloven § 106. Den som er i karantene kan kort og godt ikke «fritt bevege seg innenfor rikets grenser».

Slik retten forstår statens argumentasjon, mener staten at innreisekarantene ikke er et inngrep i bevegelsesfriheten fordi karantenen bare er en konsekvens av at hytteeierne frivillig har valgt å reise ut av landet først. Etter rettens syn kan ikke denne argumentasjonen føre fram. Flertallet av hytteeierne er norske statsborgere. Det følger av Grunnloven § 106 andre ledd at norske statsborgere ikke kan nektes adgang til riket. All den tid de ikke kan nektes adgang, kan karantenen heller ikke sies å være et vilkår de har akseptert for å få lov å komme tilbake. Dersom staten uhindret av Grunnloven § 106 skulle kunne innskrenke den enkeltes bevegelsesfrihet som «en konsekvens» av noe annet, mener retten at bestemmelsen ville mistet mye av sin verdi som en grunnleggende rettighet.

Rettens konklusjon er etter dette at covid-19-forskriftens bestemmelser om innreisekarantene gjør direkte inngrep i hytteeiernes grunnlovsfestede bevegelsesfrihet. Selv om karanteneplikten har hjemmel i lov innebærer dette at inngrepet like fullt må være nødvendig og forholdsmessig. Dette er et spørsmål som hører under krenkelsesvurderingen og som retten vil komme tilbake til senere.

Retten til respekt for privatliv og familieliv

Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 slår fast at «[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse». En tilsvarende rettighet er inntatt i Grunnloven § 102. Hytteeierne mener at deres hytter og torp i Sverige må anses som «hjem» etter Grunnloven og menneskerettighetene. Staten bestrider dette. Staten har videre anført at sammenhengen mellom innreisekarantenen og hytteeiernes mulighet til å være på eiendommene sine uansett er for avledet til at det kan være tale om noe inngrep.

Retten vurderer først spørsmålet om en fritidsbolig kan anses som «hjem» etter menneskerettighetene. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har vurdert dette spørsmålet i saken Demades mot Tyrika (sak nummer 16219/90). Spørsmålet i saken var

om en gresk-kypriotisk mann bosatt i Nikosia kunne påberope seg retten til hjem etter artikkel 8 for en ferieleilighet som han eide på den tyrkiske delen av Kypros (i Kyrenia). Det framgår av avsnitt 26 i dommen at mannen argumenterte slik:

The applicant stated that the house in question was his home in Kyrenia and that one day he intended to reside there permanently. He claimed that this house was used by him, his wife and children on a regular basis not only for weekend and holiday purposes but also as a home. He contended that, due to the proximity of the house in Nicosia, he personally treated it as a home and also as a refuge for making business plans. In addition, he stated that it was regularly used by him and his family to offer hospitality and entertainment to family and friends, dignitaries, especially members of foreign embassies and of the Cypriot Government, as well as foreign and local business associates. He stated that this house in Kyrenia was a real home in every sense of the word.

Menneskerettighetsdomstolen kom til at mannens feriehus falt innenfor begrepet «hjem» i artikkel 8 (avsnitt 32 og avsnitt 34 i dommen):

The Court notes in this context that it may not always be possible to draw precise distinctions, since a person may divide his time between two houses or form strong emotional ties with a second house, treating it as his home. Therefore, a narrow interpretation of the word “home” could give rise to the same risk of inequality of treatment as a narrow interpretation of the notion of “private life”, by excluding persons who find themselves in the above situations.

[...]

Accordingly, the Court considers that in the circumstances of the present case, the house of the applicant qualified as “home” within the meaning of Article 8 of the Convention at the time when the acts complained of took place.

Beskrivelsen som den gresk-kypriotiske klageren ga til menneskerettighetsdomstolen av sitt forhold til feriehuset er ikke ulik beskrivelsen hytteeierne i vår sak har gitt av hvilket forhold de har til stedene sine i Sverige. Hytteeierne har beskrevet at de bruker stedene sine svært mye og at stedene for dem representerer ro, trygghet og tilhørighet. Flere av dem har forklart at hytta er et viktig samlingssted for familien, og at de har langt bedre plass både i og utenfor hytta enn de har hjemme på sin bosteder i Norge.

Som ett eksempel forklarte saksøker Halvor Stormoen at hans hytte ligger på øya Galtö i Tanum kommune ca 35 km inn i Sverige fra Svinesund. Øya har rundt 20 fastboende, og hans eiendom ligger helt for seg selv. Stormoen kjøpte hytta fordi han har en kronisk lungesykdom som forverres med dårlig luftkvalitet. Han bor til daglig på Kolbotn i Nordre Follo kommune, men pleier normalt å tilbringe alle helger og ferier sammen med kona og eventuelt barn og barnebarn på hytta. I tillegg er han og kona der en del på vanlige ukedager også. Stormoen forklarte at det er hytta de pleier å dra til når de skal hygge seg og være sammen. I gjennomsnitt pleide Stormoen å være på hytta rundt 120 dager i året før pandemien kom. Stormoen forklarte at det er krevende ikke å kunne dra til hytta under pandemien fordi han er i risikogruppen for korona. Han vet at han ville vært langt mindre utsatt for smitte på Galtö enn han er i Kolbotn. Ulike gjøremål i Kolbotn innebærer at det

er vanskelig for ham med en 10 dagers karantene når han kommer tilbake igjen. Stormoen forklarte videre at det ikke er aktuelt for ham å bryte regelverket.

På bakgrunn av de siterte føringene fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen er det rettens vurdering at både Stormoen og de øvrige fem saksøkerne har et forhold til sine fritidsboliger som innebærer at disse representerer et «hjem» for dem etter konvensjonen artikkel 8.

Retten har lite informasjon om hva som er situasjonen for de mange tusen hytteeierne som ikke er del av saken. Mange har sikkert et langt mer perifert forhold til sine hytter enn saksøkerne. Retten vil likevel tro at mange også føler en tilsvarende sterk tilknytning som det saksøkerne beskriver. Hyttekulturen står generelt sterkt i Norge, og for mange representerer hytta et fast punkt i livet. Historien viser også at mange i Norge søker til hytta når verden for øvrig oppleves som utrygg. Dette må etter rettens syn anses som et uttrykk for noe langt mer grunnleggende enn et ønske om å dra på ferie.

Retten går så over til å vurdere om karantene-reglene utgjør et inngrep i hytteeiernes rett til respekt for hjem og familieliv. Det er på det rene at karantene-reglene ikke utgjør noe direkte inngrep i denne rettigheten fordi karantenen retter seg mot innreisen til Norge og ikke mot hyttebruken som sådan. I tillegg innebærer karantene-reglene ikke at hytteeierne ikke forbyr reise til sine eiendommer, poenget er bare at de må i karantene når de kommer tilbake dersom de har overnattet på eiendommen eller benyttet denne til rekreasjon. Spørsmålet er om disse forholdene gjør at sammenhengen mellom karantene-reglene og hytteeiernes manglende bruk av sine hytter blir for indirekte og avledet.

Hytteeierne i vår sak har forklart at karantene er et lite aktuelt alternativ for dem, enten på grunn av egen jobbsituasjon eller på grunn av jobb- eller skolesituasjonen til dem de lever sammen med. Saksøker Bjarte Helgesen jobber som vernepleier og er bosatt i Steinkjer. Han har hytte i Jämtland, og reiseavstanden til hytta utgjør 360 kilometer hver vei. På grunn av arbeidssituasjonen har han ikke hatt mulighet til å gå i karantene, og han har derfor bare dratt til hytta på enkelte vedlikeholdsturer. Da Helgesen besøkte hytta i november i fjor var det krevende kjøreforhold over fjellet, og turen til hytta tok derfor lang tid. På eiendommen var det mye vedlikehold som måtte gjøres. Helgesen vurderte at det ikke var forsvarlig å legge ut på en lang kjøretur tilbake over fjellet samme natt, og han overnattet derfor på hytta. Han var ikke i kontakt med noen. Tilbake i Steinkjer informerte han sin arbeidsgiver om overnattingen, men opplyste samtidig at han ikke hadde vært i kontakt med noen. Arbeidsgiver informerte Helgesen om at han måtte ilegges 10 dagers karantene med trekk i lønn siden karantenen var selvpåført. Helgesen har ikke reist tilbake til hytta etter dette.

Flere av de andre hytteeierne har fortalt om tilsvarende utfordringer knyttet til overholdelsen av dagens vilkår for fritak fra karanteneplikt. Retten legger til grunn at karanteneplikten i praksis innebærer at hytteeierne ikke får brukt hyttene sine.

I rettspraksis er det lagt til grunn at et forvaltningsvedtak kan gjøre inngrep i grunnleggende rettigheter selv om vedtaket ikke direkte retter seg mot den rettigheten som

er vernet. I Rt 2015 side 93 (Maria) vurderte Høyesterett om utlendingsmyndighetenes vedtak om å utvise en kenyansk mor utgjorde inngrep i menneskerettighetene til hennes fem år gamle datter som var norsk statsborger. Staten argumenterte for at utvisningen ikke gjorde inngrep i datterens rett til familieliv etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 fordi datteren stod fritt til å bli med moren til Kenya. Videre mente staten at utvisningen ikke krenket datterens rettigheter som norsk statsborger fordi utvisningsvedtaket rettet seg mot moren og ikke henne. Høyesterett var ikke enig i denne argumentasjonen og uttalte i avsnitt 70:

At vedtaket griper inn i et vernet retts gode på Bs hånd, er udiskutabelt: Ved utvisningsvedtaket oppstår en situasjon der B enten må oppgi kontakten med mor eller for en lang periode slippe taket i den norske tilknytningen hun har, og har rett til å ha, gjennom sitt statsborgerskap. Det første utgjør et inngrep i Bs rett til respekt for sitt familieliv med moren; det andre er et inngrep i Bs rett til respekt for sitt privatliv

Det kan trekkes en viss parallell fra denne saken til vår sak. Innreisekarantenen utgjør et inngrep i hytteeiernes grunnleggende bevegelsesfrihet, og dersom de ikke velger å oppgi denne bevegelsesfriheten, må de i praksis oppgi sin rett til vern om hjem og familieliv. Det kan kanskje diskuteres hvor langt det er riktig å trekke en slik parallell, men retten har likevel kommet til at bestemmelsene om innreisekarantene samlet sett i tilstrekkelig grad kan forklare hytteeiernes manglende faktiske bruk av sine eiendommer til at forskriften kan sies å utgjøre et inngrep i deres rett til hjem og familieliv. I den samlede vurderingen har retten også sett hen til at karanteneplikten har vart i snart et år, og at staten har vært godt kjent med hytteeiernes situasjon helt siden våren 2020.

Andre menneskerettigheter

Hytteeierne har anført at covid-19-forskriften også krenker deres eiendomsrett og deres rett vern mot diskriminering. Anførselen om diskriminering handler om forholdet til dem som eier hytte i Norge og som bare måtte tåle hytteforbud en kort periode våren 2020. Retten har vanskelig for å se at disse anførselene kan føre fram, og de vil heller ikke ha noen selvstendig betydning i saken. Ettersom eventuelle inngrep i disse andre menneskerettighetene uansett vil måtte lede til den samme krenkelsesvurderingen som retten må foreta når den skal vurdere forholdet til bevegelsesfriheten og retten til respekt for hjem og familieliv, finner retten det derfor ikke nødvendig å ta endelig stilling til om saken også berører andre menneskerettigheter.

EØS-avtalens fire friheter

Hytteeierne har anført at reglene om innreisekarantene også strider mot EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse av personer, varer, kapital og tjenester. Etter hytteeiernes syn er det særlig reglene om bevegelse av kapital og tjenester som er aktuelle i saken. Staten har anført at karantenebestemmelsene ikke innebærer noen restriksjon på EØS-avtalens fire friheter og at eventuelle restriksjoner uansett må anses berettigede på grunn av smittesituasjonen. Staten har vist til at EU har gitt medlemslandene stort handlingsrom under pandemien.

Vurderingen av anførselene om brudd på EØS-avtalen kan, på samme måte som menneskerettighetene, deles opp i en primær vurdering av om tiltaket overhodet berører EØS-avtalen (restriksjonsvurderingen) og deretter en sekundær vurdering av om restriksjonen likevel kan rettferdiggjøres. Staten har anført at innreisekarantene ikke utgjør en restriksjon på noen av de fire friheter. Konsekvensen av et slikt standpunkt måtte i så fall være at staten uhindret av EØS-avtalen kunne innføre tilsvarende tiltak uten en pandemi, for eksempel for å gjøre det mindre attraktivt for norske borgere å handle i Sverige. Retten har vanskelig for å tro at denne type tiltak kunne gå klar av EØS-avtalens regler om fri bevegelse av personer, varer, tjenester og kapital.

Dersom innreisekarantene utgjør en restriksjon på EØS-avtalens fire friheter, kan restriksjonen like fullt rettferdiggjøres dersom dette er nødvendig ut fra viktige samfunnshensyn som for eksempel folkehelsen. EØS-avtalen gir med andre ord anvisning på en forholdsmessighetsvurdering på samme måte som menneskerettighetene gjør det. Retten kan ikke se at hytteeierne kan komme bedre ut av en forholdsmessighetsvurdering etter EØS-avtalen enn de vil gjøre av en forholdsmessighetsvurdering etter menneskerettighetene. På denne bakgrunn ser retten heller ikke grunn til å gå inn på noen nærmere drøftelse av hvilken av de fire frihetene som innreisekarantenen eventuelt utgjør en restriksjon på.

Er inngrepene nødvendige og forholdsmessige?

Retten går så over til krenkelsesvurderingen. Inngrep i grunnleggende menneskerettigheter vil, som tidligere nevnt, ikke utgjøre en krenkelse av disse rettighetene dersom inngrepet har hjemmel i lov og er nødvendig for å ivareta viktige samfunnsinteresser.

Det er ingen uenighet om at bekjempelse av smitte under pandemien er en svært viktig samfunnsinteresse. Det også på det rene at covid-19-forskriften har hjemmel i smittevernloven. Hytteeierne har riktignok argumentert for at forskriftsbestemmelsene strekker seg lenger enn det loven åpner for fordi de grunnleggende kravene til forholdsmessighet i smittevernloven § 1-5 ikke er oppfylt. Retten går ikke nærmere inn på denne drøftelsen fordi hytteeierne, etter rettens syn, uansett ikke vil oppnå noe mer ved en rettslig overprøving av forholdsmessigheten etter smittevernloven § 1-5 enn det de vil oppnå ved er rettslig overprøving av forholdsmessigheten etter menneskerettighetene.

Det avgjørende spørsmålet for krenkelsesvurderingen er etter dette om inngrepet i hytteeiernes grunnleggende menneskerettigheter kan rettferdiggjøres fordi det er nødvendig for å bekjempe pandemien.

Retten vil først si noe om rammene for domstolskontrollen. Ved inngrepsvurderingen la retten til grunn at det ikke var begrensninger i prøvingskompetansen, slik at retten ikke la noen selvstendig vekt på statens vurdering om at tiltakene ikke gjør inngrep i grunnleggende rettigheter. Ved krenkelsesvurderingen mener retten derimot at statens vurderinger av forholdsmessighet må tillegges stor vekt. Staten har i sin argumentasjon vært opptatt av at dette tiltaket er en liten del av en stor helhet hvor det både må gjøres vurderinger av smitteverneffekten ved det enkelte tiltak, den isolerte forholdsmessigheten

av tiltaket og forholdsmessighet på tvers av tiltak. I helheten inngår også mange andre avveininger, som for eksempel hvordan tiltakspakken kan innrettes for å sikre størst mulig oppslutning rundt smitteverntiltakene i befolkningen. Staten har argumentert for at retten bør avstå fra å gjøre egne vurderinger av disse spørsmålene. Dette er retten enig i. Slik retten vurderer det, er det ikke mulig for retten å ta selvstendig standpunkt til om inngrepet i hytteeiernes grunnleggende rettigheter kan rettferdiggjøres fordi det er nødvendig for å bekjempe pandemien. Domstolskontrollen må derfor begrenses til en overprøving av de forholdsmessighetsvurderingene som forvaltningen har gjort. Ved denne begrensede overprøvingen vil spørsmålet for domstolen først og fremst være om forvaltningen overhodet har vurdert nødvendigheten av å gjøre inngrep i grunnleggende rettigheter og om forvaltningen har lagt vekt på utenforliggende hensyn. Dersom forvaltningen har hatt en saklig begrunnet oppfatning om hvorfor inngrepet er nødvendig, kan domstolen vanskelig sette denne begrunnelsen til side.

Retten legger til grunn at det er nødvendigheten av tiltakene overfor hytteeierne som må vurderes. Staten har argumentert for hvorfor innreisekarantene som sådan er et nødvendig og forholdsmessig tiltak i bekjempelsen av pandemien. Retten er enig med hytteeierne i at denne tilnærmingen blir for vid. Fra et smittevernfaglig perspektiv er det stor forskjell på smitterisikoen forbundet med at norske hytteeiere kommer tilbake fra hytta i Sverige og på at arbeidsinnvandrere og utenlandske turister reiser inn i Norge. Retten viser her til den tidligere siterte uttalelsen fra Folkehelseinstituttet (oppdrag 81) hvor instituttet blant annet skriver:

Fra et smittevernfaglig perspektiv, er risikoen forbundet med reise til røde land først og fremst knyttet til kontakten man har med andre mennesker i landet og opphold/aktiviteter i områder der man er i direkte eller indirekte kontakt med lokalbefolkning. Risikoen for å eksponeres for smitte er minimal dersom man reiser i egen bil til fritidseiendommen og ikke har kontakt med andre.

[...]

Nordmenn som returnerer til Norge etter opphold i Norden er kjent med norske forhold og norsk regelverk, og vet i stor grad hvordan de skal forholde seg ved symptomer på covid-19. Dette reduserer også risikoen for spredning i Norge.

I tillegg til at hytteeiernes hjemreise til Norge må antas å representere mindre smitterisiko enn andre innreiser til landet, er innreisekarantene som tidligere påpekt også et inngripende tiltak for hytteeierne. Begge disse forholdene taler for at hytteeiernes situasjon må vurderes isolert fra alle andre som ilegges innreisekarantene. Sakshistorikken viser også at denne gruppen har blitt vurdert isolert. Spørsmålet for retten er hvordan hensynet til forholdsmessighet er ivaretatt i disse vurderingene.

Retten har en del informasjon om hvordan fagmyndighetene (Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet) har vurdert smitterisikoen ved å lempe på de omtvistede vilkårene for karantenefritak. De sentrale vurderingene er gjengitt tidligere under gjennomgangen av sakens bakgrunn. Slik retten leser disse vurderingene har fagmyndighetene lagt til grunn at det ikke er noen økt smitterisiko knyttet til at hytteeierne overnatter på sine eiendommer.

Smittorisikoen forbundet med å lempe på de omtvistede vilkårene er etter fagmyndighetenes syn knyttet til risikoen for manglende etterlevelse av de øvrige vilkårene og da særlig vilkåret om å unngå nærkontakt. Retten legger videre til grunn at fagmyndighetene har vurdert denne økte smittorisikoen som liten.

Retten har også noe informasjon om hvordan fagmyndighetene har vurdert forholdsmessigheten av en videreføring av dagens vilkår. Retten viser her til gjengivelsen av helsedirektørens uttalelser i møtet mellom departementet og fagmyndighetene i slutten av september 2020.

Ved siden av dette, peker også Bjørn G på at det er et inngripende tiltak å hindre hytteeiere å bruke egne hytter. Han antyder dermed at det kan være grunnlag for å se annerledes på spørsmålet uavhengig av om karanteneregelen videreføres for reisende fra Sverige generelt.

Rettenns samlede inntrykk er at fagmyndighetene har ment at det ville være riktig å lempe på vilkårene for karantenefritak for hytteeierne.

Retten vet lite om hvordan Helse- og omsorgsdepartementet og regjeringen har vurdert dette spørsmålet. Statsrådsforedraget som ble gitt i forbindelse med at den første forskriften ble vedtatt 13. mars 2020 omtaler forholdsmessigheten av innreisekarantene på et overordnet nivå, men forholdet til hytteeierne er ikke omtalt spesielt.

Slik retten oppfattet statens advokater og partsrepresentanten fra Helse- og omsorgsdepartementet under hovedforhandlingen, er forholdet til hytteeierne berørt i departementets interne beslutningsnotater og muligens også i regjeringsnotater. Etter statens syn tilsier imidlertid hensynet til statsforvaltningens interne arbeidsprosesser at disse ikke kan legges fram for retten. Retten har i og for seg forståelse for dette som et prinsipielt standpunkt, men konsekvensen er like fullt at retten vet svært lite om hvordan regjeringen har vurdert og fortsatt vurderer forholdsmessigheten ved at tiltakene overfor hytteeierne videreføres i sin nåværende form. I en normalsituasjon ville forskriften ha blitt sendt på høring med en redegjørelse for forvaltningens vurderinger, men dette har ikke vært situasjonen under pandemien.

En viss innsikt i hvordan regjeringen har vurdert spørsmålet kan hentes fra intervjuet med helseministeren i Aftenposten i fjor sommer. Helseministeren uttalte her:

- Når vi nå har åpnet for alle reisende i regioner i de nordiske landene, innebærer jo det høyere risiko enn om vi bare hadde åpnet for dem med eiendom eller familie. Men det siste ville medført en betydelig mindre mulighet for folk å reise i Norden. Vi hadde som mål å åpne mer enn det, sier helseminister Bent Høie til Aftenposten.

Da valget først var tatt, var det ikke aktuelt å åpne for hyttefolket i tillegg.

Slik retten tolker dette, har regjeringens vurdering vært at man bør prioritere å oppheve karanteneplikten for alle reisende fra noen regioner, istedenfor å gi en generell lemping av karantenereglene for de norske hytteeierne til alle regioner.

Sett fra et økonomisk perspektiv kan et ståsted om «alle eller ingen» gi god mening fordi norsk turist- og reiselivsnæring har stort behov for at det også kommer turister inn i landet. I tillegg er arbeidsinnvandring som sådan viktig for norsk næringsliv. Fra et rettslig ståsted er det derimot mer tvilsomt om denne type økonomiske interesser kan prioriteres på bekostning av hytteeiernes grunnleggende rettigheter. Retten vet imidlertid ikke om det er dette eller andre argumenter som har vært utslagsgivende for regjeringens beslutning om å holde fast ved de omstridte vilkårene for karantenefritak under hele pandemien.

Konklusjonen på spørsmålet om inngrepene er nødvendige og forholdsmessige er etter dette at retten ikke vet hvordan regjeringen har vurdert forholdsmessigheten. Retten mener videre at hensynet til en helhetlig vurdering av smitteverntiltakene tilsier at retten ikke kan foreta en egen vurdering av forholdsmessigheten ved dette ene tiltaket uten en forutgående vurdering fra forvaltningen.

Konsekvensen av at retten ikke vet hvilke avveininger regjeringen har gjort

Under normale omstendigheter ville retten ikke vært i tvil om at en forskrift som gjorde inngrep i enkeltpersoners grunnleggende rettigheter ville måtte kjennes ugyldig dersom det ikke forelå dokumentasjon for at staten hadde vurdert nødvendigheten og forholdsmessigheten av disse inngrepene. Covid-19-forskriften er imidlertid ikke et resultat av normale omstendigheter. Spørsmålet er om den krevende situasjonen som landet befinner seg i tilsier at retten bør stå tilbake fra å underkjenne én av svært mange beslutninger som regjeringen har vært nødt til å fatte under høyt tidspress og usikre prognoser. Dette er et vanskelig spørsmål.

Staten har pekt på flere argumenter som taler for at smittesituasjonen vil bli enda vanskeligere å håndtere dersom retten skulle gi hytteeierne medhold. Staten har vist til at belastningen som hytteeierne må tåle framstår som små i det store bildet av belastninger som folk har måttet tåle under pandemien. Etter statens syn er det grunn til tro at en dom i hytteeiernes favør vil ha en dominoeffekt ved at andre grupper og personer som føler seg nedprioritert også vil gå til sak. Staten tror at dette vil svekke den generelle oppslutningen rundt smittevernet. Staten har vist til at forvaltningen – og særlig helseforvaltningen – jobber på spreng og at det ikke vil være bra for håndteringen av smittesituasjonen om forvaltningen må bruke mer tid på denne type prosesser.

Retten kan følge statens argumentasjon et godt stykke på vei, men har likevel en noe annen vurdering av hva som vil kunne bli effekten av en dom i hytteeiernes favør.

Retten vil innledningsvis presisere at den er enig med staten i at de negative konsekvensene for hytteeierne i denne saken vanskelig kan sammenlignes med de negative konsekvensene for de som rammes av korona eller for andre pasienter som ikke får den behandlingen de har krav på fordi helsevesenet er overbelastet. Retten oppfatter heller ikke at hytteeierne mener at dette er belastninger som kan sammenlignes. Hytteeierne mener at dagens regler må endres fordi de ikke bidrar til å redusere smitten i Norge. Retten er enig med hytteeierne i at man ikke kan la være å vurdere nødvendigheten av mindre inngripende tiltak bare fordi tiltaket retter seg mot et svært alvorlig problem.

Staten har også vist til at andre tiltak som er satt inn i bekjempelsen av pandemien har langt høyere økonomiske kostnader for samfunnet enn kostnaden ved at hytteeierne ikke får dra til sine eiendommer. Etter rettens syn går det en grense hvor langt man kan trekke dette argumentet i en rettslig sammenheng. Avveiningen av tiltak kan ikke utelukkende gjøres ut fra en vurdering av de ulike tiltakenes økonomiske konsekvenser. Det er ingen tvil om at begrensninger på adgangen til alkoholserving har store økonomiske konsekvenser for restaurant- og utelivsnæringen og for dem som jobber i denne næringen. Det er heller ingen tvil om at begrensninger på adgangen til arbeidsinnvandring har store negative konsekvenser for norsk industri og for næringslivet som sådan. At staten har reguleringer for næringsvirksomhet og for utlendingers adgang til riket, er imidlertid ikke noe nytt som har oppstått under pandemien, selv om pandemien har ført til at reguleringen har blitt strengere. Det at staten pålegger norske statsborgere karantene fordi de har vært på sine eiendommer i Sverige, er imidlertid noe helt nytt, og pålegget er etter rettens syn et inngrep i disse borgernes grunnleggende rettigheter. Det at tiltaket gjør inngrep i grunnleggende rettigheter innebærer at det også er grenser for hvor langt staten kan gå i å opprettholde tiltaket under henvisning til at alternative tiltak koster samfunnet mer økonomisk.

Retten tror som hytteeierne at statens bekymring for dominoeffekten av en dom i deres favør er noe overdrevet. Som det framgår av drøftelsen ovenfor er saken spesiell både fordi den handler tiltak som gjør inngrep i grunnleggende rettigheter og fordi det foreligger dokumentasjon som tyder på at regjeringen har valgt enn litt annen linje enn den fagmyndighetene har anbefalt. Virkningen av en dom i hytteeiernes favør vil være at regjeringen må gjøre en fornyet vurdering av vilkårene for karantenefritak i covid-19-forskriften § 6a bokstav b. Retten er usikker på hvor stor smitteeffekt en slik avgjørelse kan ha og om det egentlig finnes mange andre grupper som er i en tilsvarende situasjon som denne gruppen.

Regjeringen har helt fra starten vært utsatt for sterkt press fra mange grupper om at reglene skal ta hensyn til deres situasjon. Noen grupper har hatt direkte dialog med regjeringen ved utformingen av tiltakene, andre grupper har hatt ombud eller tilsyn som har forsøkt å ivareta deres interesser. De mange unntakene som er gjort fra reglene om innreisekarantene illustrerer nettopp at man har tatt hensyn til ulike grupper ved utformingen av tiltakene. Retten er ikke i tvil om at det er mange grupper og enkeltpersoner i samfunnet som føler seg nedprioritert og oversett i denne prosessen. Denne misnøyen kan sikkert også påvirke disse gruppene oppslutning rundt smitteverntiltakene. Misnøyen er imidlertid først og fremst et utslag av hvordan tiltakene er innrettet, og ikke et resultat av at tiltakene i etterkant undergis en rettslig prøving. Sett i dette perspektivet tror retten at en dom i hytteeiernes favør vil ha ganske begrenset betydning for befolkningens generelle oppslutning om smitteverntiltakene.

Retten er enig med staten i at den ekstraordinære situasjonen som landet befinner seg i tilsier at domstolene må være langt mer tilbakeholdne enn ellers med å gripe inn overfor forvaltningens beslutninger. Retten er også enig i at regjeringen og helseforvaltningens hovedfokus bør være å bekjempe pandemien, ikke å skrive utførlige begrunnelser i små og

store saker for å sikre seg mot senere søksmål. Samtidig må domstolene også i krisesituasjoner føre kontroll med forvaltningen. Domstolene skal sikre at enkeltpersoners grunnleggende rettigheter blir ivaretatt av staten. Det er en kjensgjerning at slike grunnleggende rettigheter først og fremst settes på prøve i krisesituasjoner. Denne krisesituasjonen har vart i snart et år, og mye kan tyde på at den kan komme til å vare ganske mye lenger.

Som nevnt har retten ikke grunnlag for å bedømme hvordan regjeringen har vurdert forholdsmessigheten av de omstridte vilkårene i covid-19-forskriften § 6a bokstav b). Etter en samlet avveining av alle argumentene ovenfor – og under sterk tvil – har retten kommet til at konsekvensen av dette må være at de omstridte vilkårene kjennes ugyldige.

Hvilke vurderinger må gjøres før nye forskriftsbestemmelser eventuelt vedtas?

At de omstridte vilkårene kjennes ugyldige innebærer ikke at regjeringen er forhindret fra å vedta nye vilkår av tilsvarende art. Forutsetningen må imidlertid være at regjeringen gjør en vurdering av forholdsmessigheten og at det er mulig for domstolene å etterprøve denne vurderingen.

Retten vil i det følgende knytte noen kommentarer til momenter som etter rettens syn bør inngå i en slik forholdsmessighetsvurdering.

For det første mener retten at en forholdsmessighetsvurdering må ta utgangspunkt i at dagens karantenebestemmelser gjør inngrep i hytteeierens grunnleggende rettigheter. Så lenge statens standpunkt er at tiltakene ikke gjør inngrep i noen rettigheter, vil forholdsmessighetsvurderingen etter rettens syn ikke heller bli riktig.

For det andre mener retten at staten må gjøre seg opp en viss oppfatning av hvor stor risikoen for manglende etterlevelse vil være ved en lemping av de aktuelle vilkårene. Slik retten oppfatter de siterte uttalelsene fra fagmyndighetene, er disse tydelige på at overnatting på eiendommen ikke i seg selv øker risikoen for smitte. Spørsmålet er om en lemping av disse vilkårene vil føre til økt risiko for at de øvrige vilkårene – og da særlig vilkåret om å unngå nærkontakt – heller ikke vil bli etterlevd. Etter rettens syn er det viktig at en prognose over risikoen for slik manglende etterlevelse også tar i betraktning hvem det er som vil bli påvirket av at dagens vilkår endres. Som tidligere nevnt er bestemmelsene i covid-19-forskriften § 6a bokstav b fullt ut tillitsbaserte. Staten har ikke kontroll med om personer som drar til hytta i Sverige faktisk begrenser besøkene til strengt nødvendig vedlikehold og/eller om de overnatter på eiendommen, og om de i så fall går i karantene når de kommer tilbake. En oppmykning av dagens vilkår vil bare ha betydning for dem som faktisk følger reglene i dag. Etter rettens syn er det grunn til å tro at de som etterlever vilkåret om å unngå overnatting i dag også vil være opptatt av å etterleve vilkåret om å unngå nærkontakt, og at de vil gå i karantene dersom de ikke har lyktes med å etterleve dette vilkåret.

Staten har vært opptatt av at et viktig formål med utformingen av tiltak er å sikre generell oppslutning i befolkningen rundt bekjempelsen av pandemien. Retten anerkjenner at

spørsmålet om hvordan man kan sikre best mulig oppslutning til dels også er en faglig vurdering som fagmyndighetene er bedre egnet til å foreta enn domstolene. Retten har imidlertid vanskelig for å forstå at det kan øke den generelle oppslutningen rundt tiltakene dersom personer som velger å følge reglene underlegges strenge vilkår mens personer som velger å ikke følge reglene nærmest ikke risikerer noen ting.

Et tredje og siste moment som etter rettens syn må inngå i en forholdsmessighetsvurdering handler om å vurdere den alternative smitterisikoen som hytteeierne utsettes for ved å oppholde seg i Norge. Hytteeierne har vært svært opptatt av dette poenget i sin argumentasjon for retten. Hytteeierne har lagt fram et omfattende materiale med sammenstillinger og beregninger av smitterisiko i ulike kommuner og distrikter i Norge og Sverige som de mener underbygger deres påstand om at det er større risiko for at de blir smittet dersom de er hjemme enn dersom de er på hytta. Retten forventer ikke at staten skal gå inn i denne type detaljerte beregninger. På et overordnet nivå mener likevel retten at staten må ta i betraktning at det for hytteeierne også foreligger en alternativ risiko for smitte i Norge. Tilsvarende type overordnede betraktninger av alternativ smitterisiko lå også til grunn for Holden-utvalgets vurdering fra april 2020 om at smitteverneeffekten av et nasjonalt hytteforbud var «liten, kanskje null eller negativ».

Dersom helseforvaltningen og regjeringen etter en fornyet vurdering og avveining av momentene ovenfor, kommer til at vilkårene for karantenefritak må videreføres i sin nåværende form, er ikke denne dommen formelt til hinder for at det fastsettes nye forskriftsbestemmelser om dette. Det må nødvendigvis være forvaltningen – og ikke domstolene – som gjør den endelige og helhetlige avveiningen av hvordan tiltakene skal innrettes. I motsetning til domstolene har forvaltningen også kompetanse til å fastsette andre vilkår for karantenefritak enn dagens, som for eksempel begrensninger på antall turer og på lengden av hver tur.

Rettens konklusjon er etter dette at hytteeierne har fått medhold i sitt hovedkrav om at vilkårene for karantenefritak i covid-19-forskriften § 6a bokstav b) ikke er gyldige for så vidt gjelder vilkåret om at man ikke skal overnatte på eiendommen og vilkåret om at formålet med reisen må være strengt nødvendig vedlikehold.

Begjæringen om midlertidig forføyning

Retten går så over til å vurdere hytteeiernes begjæring om midlertidig forføyning. Hytteeierne har krevd at de omtvistede vilkårene for karantenefritak skal kjennes ugyldige med umiddelbar virkning. Staten bestrider at det er grunnlag for det.

Etter tvisteloven kapittel 34 kan en saksøker som har fått medhold i sitt hovedkrav også gis forføyning for at dommen skal ha umiddelbar virkning dersom dette er nødvendig for å avverge en vesentlig skade eller ulempe. Men selv om saksøkeren kan sannsynliggjøre at han vil bli påført en vesentlig skade eller ulempe med å vente, har retten fortsatt ikke noen plikt til å beslutte forføyning.

Hytteeierne og staten er uenige om forføyning i denne saken er nødvendig for å avverge en vesentlig skade eller ulempe. Retten finner det ikke nødvendig å ta stilling til dette spørsmålet fordi hytteeierne etter rettens syn uansett ikke bør få forføyning i denne saken. Det følger av rettspraksis (Rt 1996 side 342) at retten ikke kan gi forføyning for et krav mot det offentlige om at en tillatelse skal innvilges. Som retten har vært inne på tidligere, er dette begrunnet i grunnleggende prinsipper om makt- og arbeidsfordeling mellom forvaltningen og domstolene. Selv om hytteeierne nå har fått medhold i sitt krav om at deler av covid-19-forskriften er ugyldig, innebærer ikke dette at retten har tildelt dem noe varig og ubetinget fritak fra plikten til innreisekarantene. Tvert imot mener retten at forvaltningen må få mulighet til å foreta en ny og oppdatert vurdering av hvilke tiltak som er nødvendige og forholdsmessige. Når dette er konklusjonen for hovedkravet, ville det gi liten mening om hytteeierne samtidig skulle få gehør for at to av de gjeldende vilkårene i covid-19-forskriften § 6a bokstav b) skulle opphøre straks.

Rettens konklusjon er etter dette at hytteeiernes begjæring om midlertidig forføyning ikke tas til følge.

Hvilke regler gjelder framover?

Avslutningsvis vil retten gi en kort oversikt over hva rettens avgjørelse innebærer for hvilke regler som gjelder framover.

Rettens avgjørelse vil bli forkynt for prosessfullmektigene i Aktørportalen umiddelbart etter at den er avsagt, det vil si den 5. februar 2021.

Staten kan for det første velge å anke dommen. Statens frist for å anke løper ut 5. mars 2021. Inntil denne datoen er det dagens forskriftsbestemmelser som gjelder. Etter dagens forskriftsbestemmelser er det et vilkår for karantenefritak etter § 6a bokstav b) at man ikke overnatter på eiendommen og at formålet med besøket er strengt nødvendig vedlikehold. Dersom staten anker innen fristen, vil det også være dagens regler som gjelder fram til lagmannsretten får behandlet saken.

Staten kan for det andre velge å vedta nye forskriftsbestemmelser. De nye forskriftsbestemmelsene kan innebære at hytteeierne fortsatt pålegges innreisekarantene etter at de har vært på eiendommene sine i Sverige. Dersom staten vedtar nye forskriftsbestemmelser, er hytteeierne bundet av disse.

Dersom staten verken anker dommen eller vedtar endringer i de omtvistede forskriftsbestemmelsene, vil hytteeierne fra og med 6. mars 2020 kunne forholde seg til at det ikke lenger er noe vilkår for karantenefritak etter forskriften § 6a bokstav b) at man ikke overnatter på eiendommen eller at formålet med besøket er strengt nødvendig vedlikehold.

Sakskostnader

Hytteeierne har vunnet fram med hovedkravet og har krav på å få sine nødvendige sakskostnader erstattet av staten.

Advokat Holm har lagt fram en omkostningsoppgave på til sammen kroner 727 092 inkludert mva. Med unntak av rettsgebyr består kravet av advokatsalærer. Saksøkernes advokater har krevd betaling for til sammen 287 timers arbeid, med en timepris på 2000 kroner ekskludert mva. Staten har ikke hatt innvendinger til sakskostnadskravet.

287 timer utgjør mellom 7 og 8 ordinære arbeidsuker. Selv med 2 advokater er dette svært mange timer sett i lys av at hovedforhandlingen bare gikk over 2 dager. Retten er imidlertid ikke i tvil om at saken har vært svært arbeidskrevende. Under noe tvil har retten derfor kommet til at tidsbruken har vært nødvendig og rimelig. I den totale tidsbruken skal det gjøres et avslag på rundt 10 prosent for arbeid knyttet til kravet om midlertidig forføyning som saksøkerne ikke har vunnet fram med. Erstatningen for hytteeiernes sakskostnader settes etter dette til 650 000 kroner inkludert mva. I tillegg kommer rettsgebyret på 9 592 kroner.

Staten har fått medhold i forføyningssaken. Retten mener at det foreligger tungtveiende grunner etter tvisteloven § 20-2 (3) som tilsier at staten ikke skal få erstattet sine kostnader med denne delen av saken. Retten viser til at hytteeierne har fått medhold i hovedkravet, at saken gjelder gyldigheten av en statlig forskrift og at der er et skjevt styrkeforhold mellom partene.

SLUTNING:

I hovedsaken:

1. Forskrift om smitteverntiltak ved koronautbruddet av 27. mars 2020 (Covid-19-forskriften) § 4 bokstav a jf. § 6a bokstav b er ugyldig for så vidt gjelder vilkåret om at den som ankommer ikke skal ha overnattet på eiendommen og vilkåret om at formålet med reisen skal være «strengt nødvendig vedlikehold og tilsyn for å avverge store materielle skader».
2. Staten v/Helse- og omsorgsdepartementet betaler saksøkerne kroner 650 000 i sakskostnader og kroner 9 592 for rettsgebyr innen to uker etter at dommen er forkynt.

I forføyningssaken:

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Retten hevet

Ingebjørg Tønnessen

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter

- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.